

Mythe van kwaliteit van

De doos van Pandora. Reflectie over euthanasie vanuit christelijk perspectief is de titel van het vorige week verschenen boek van de generaal overste van de broeders van Liefde, René Stockman. In het uittreksel dat *Tertio* publiceert heeft de auteur het over de kwaliteit van het leven en hij benadrukt "dat het leven als dusdanig een essentiële waarde heeft en blijft hebben, ook als elementen van dit leven verstoord zijn of niet tot ontwikkeling zijn gekomen of desoriënteren."

Accidenteel

Wanneer we het hebben over de verschillende elementen die de kwaliteit van het leven uitmaken, gaat het meestal over wat we zouden kunnen noemen de accidentele kwaliteit. Het gaat over onderdelen, die ieder op zich belangrijk zijn, maar slechts ten dele en nooit volledig de echte levenskwaliteit kunnen bepalen. Het is evenwel belangrijk om werk te maken, bijvoorbeeld in de gezondheidszorg en de therapeutische begeleiding, van het verhogen van de kwaliteit van deze afzonderlijke elementen. Wanneer men pijn heeft, wat zich situeert op het fysische vlak, en deze pijn is zodanig dat ze de levenskwaliteit ernstig aantast, is het van belang dat men zoekt hoe deze pijn te verminderen en te beheersen om zo de kwaliteit van het leven in zijn globaliteit, dus in zijn essentie te verhogen. Dat is één van de belangrijke elementen in de palliatieve zorg en de ervaring leert dat mensen die bij extreem lijden zelfs denken aan euthanasie bij een verbeterde pijncontrole opnieuw zin vinden in het leven. En het is deze "zin" in het leven die we dan de essentiële kwaliteit van het leven kunnen noemen.

Essentieel

De essentiële kwaliteit van het leven ziet de mens als mens in zijn totaliteit, en ook al zijn de elementen verstoord, is de accidentele kwaliteit van het leven negatief gekleurd, de essen-

tiële kwaliteit van het leven blijft behouden, wordt daardoor wel gestoord maar niet fundamenteel aangetast. Het gaat hier over de objectieve waarde van het leven, de levenszin die te maken heeft met de menselijke waardigheid, eigenlijk met de kern van ons mens-zijn. Dat is natuurlijk een zeer fundamentele en tegelijk verrijkende visie: dat het leven als dusdanig een essentiële waarde heeft en blijft hebben, ook als elementen van dit leven verstoord zijn of niet tot ontwikkeling zijn gekomen of desoriënteren.

“Verbeterde pijncontrole geeft opnieuw zin in leven.”

Professor De Dijn stelt in zijn artikel "Palliatieve zorg: in dienst van meer levenskwaliteit" (*Ethische Perspectieven* 23, 1, 2013. *Leuven*, blz. 3-12): "Ons ethisch besef, ons geweten, vertelt ons dat elke mens een speciale waardigheid bezit waardoor hij of zij nooit gereduceerd kan worden tot een middel; de mens is 'hors commerce'. Geen enkel leven, hoe onbenullig of miserabel ook, mag in dienst staan of opgeofferd worden voor de veiligheid of levenskwaliteit van anderen. Die ele-

mentaire waardigheid komt elke mens toe, ongeacht zijn kwaliteiten of prestaties, ongeacht wat die mens van zichzelf en van zijn leven vindt. ... De menselijke waardigheid strekt zich zelfs uit tot buiten de grenzen van het menselijke leven: ze geldt ook op een of andere manier voor het ongeboren leven en de doden. Deze elementaire waardigheid kan een mens niet verliezen; ze kan wel miskend of met voeten worden getreden. Precies omdat de mens in zekere zin zijn lichaam is en het lichaam de persoon in zijn uniciteit toont, hechten mensen er grote betekenis aan hoe ze voorkomen, hoe dit lichaam eruit ziet. Ons lichaam kan ons in de steek laten, we kunnen het decorum verliezen en zeggen dan soms dat we onze waardigheid verliezen. Deze waardigheid heeft te maken met het verlangen te beantwoorden aan bepaalde maatschappelijke standaarden van fatsoen, schoonheid, enz. Het verlies van decorum is echter niet het verlies van de elementaire waardigheid. Deze kan men niet verliezen; ze kan alleen worden miskend".

Onaantastbaar

Hier worden elementen aangebracht die heel belangrijk zijn voor onze reflectie over de essentiële levenskwaliteit. Het houdt een oproep in om de menswaardigheid als dusdanig in iedere andere medemens te blijven zien en te blijven respecteren en met zorg te omringen, ongeacht de situatie waarin hij zich bevindt, ongeacht zijn accidentele levenskwaliteit. We zullen daar later, wanneer we het hebben over de beschermwaardigheid van alle leven, nog dieper op ingaan. Maar ook iedere mens wordt hier voor de verantwoordelijkheid geplaatst om zijn eigen leven als onaantastbaar te beschouwen en zelfs indien de accidentele levenskwaliteit heel minzaam is, het leven als dusdanig als waardevol te

blijven beschouwen. De accidentele levenskwaliteit kan nooit de ultieme norm worden op basis waarvan iemand bepaalt om zijn leven al dan niet verder te zetten. Er is steeds nog iets dat die accidentele levenskwaliteit overstijgt, en dit noemen we de essentiële levenskwaliteit, we kunnen het ook de levenszin noemen. En tegelijk klinkt hier de opdracht om blijvende energie te investeren om de accidentele levenskwaliteit te verhogen, zowel bij zichzelf als bij anderen, om daarmee aan de essentiële levenskwaliteit meer ruimte te geven, meer substantie te geven, meer body te geven. Wanneer de accidentele levenskwaliteit verhoogt, zullen mensen het gemakkelijker hebben om ook de waarde van hun leven als dusdanig als essentieel te ervaren. En hier spelen de verschillende elementen die de kwaliteit van het leven bepalen een belangrijke mekaar aanvullende rol. Wanneer iemand bijvoorbeeld heel veel pijn heeft, en deze pijn is fysisch heel moeilijk onder controle te krijgen, kan de aanwezigheid van dierbare medemensen een echte troost bieden en de zogenaamde uitzichtloze situatie die met die pijn is ontstaan minder uitzichtloos maken. De mens is nooit te reduceren tot één element, en de elementen kunnen ook een invloed hebben op mekaar. De mens is meer dan de optelsom van zijn verschillende delen, onderdelen. De mens is een eenheid, zoals we vanuit het holisme kunnen aanbrengen, de mens is ook een realiteit op zich, de verschillende onderdelen overstijgend.

Zin van zinloos leven

Ik besef dat ik met de titel van dit luik van mijn reflectie vele wenkbrauwen zal doen fronsen. Hoe kan een zinloos leven toch nog zinvol zijn? En kunnen we überhaupt wel spreken over een zinloos leven, heeft het leven, elk leven, hoe ogenschijnlijk zinloos het ook mag zijn, niet steeds een zin?

